

juca, vorba cuiva de aici, „cu picioarele pe pereți”.

– Erau aceleași veșnice aluzii sexuale văzute de cel puțin zece ani încoace în **Conu’ Leonida...** la celebra frază „N-are omul de unde să te apuce” ș.a.m.d.

– A! Dar asta a făcut-o Dembinski cu aproape cincisprezece ani în urmă și a primit o replică severă și stupidă de la Paul Everac.

– Chiar, ce-o mai fi făcând Everac?

– Scrie despre Festival, am auzit. A sunat Mircea Morariu de la Oradea, zicând că nu poate rezista să nu-mi citească la telefon câteva pasaje din ziarul „Națiunea”. Cică, în două pagini de ziar, Everac se lamentează de cum sunt ignorate la noi valorile românești, îi critică pe organizatori pentru ce au adus și declară că toți regizorii sunt pornografi...

– La **Roberto Zucco** suferea fizic.

– Acolo, din cauza intensității muzicii, suferea fizic toată lumea, inclusiv tineretul.

– Era și muzica, dar pentru el, proba-

bil, catastrofa s-a declanșat când s-au dezbrăcat actorii...

– A suferit fizic pentru că lui nu-i mai spunea nimic dezbrăcarea!

– S-a uitat în jur, s-a ridicat și a plecat.

– Foarte bine. Nici nu era cazul să ocupe locul altcuiva. Eu sunt de părere că Everac are în opera sa personală foarte multe piese pornografice.

– Asta este și părerea mea.

– Da, de o vulgaritate copleșitoare, iar în **Roberto Zucco** nici măcar nu erau scene pornografice.

– Dar în mintea lui se producea un atentat la bunele moravuri, la „liniștea cetății”. Am auzit și voci tinere cărora nu le-a plăcut. Unora nu le-a plăcut chiar orchestra de muzică rock, pentru că ei consideră rock-ul un fenomen depășit. Alora nu le-a plăcut faptul că Hausvater, în toate spectacolele sale, îi dezbracă pe actori. Li s-a părut că e o obsesie, nu o idee artistică. Sunt unii tineri, cum e Felix Alexa, care caută noul în text și nu în afara lui, sau Claudiu Goga, care

face un teatru „normal” și totuși un „alt fel” de teatru, caracterizat, după părerea mea, prin atenția acordată amănuntului, detaliului semnificativ. Așa sunt și Alice Barb, și Ada Lupu, căreia i-am văzut deja trei spectacole: unul nu seamănă cu celălalt; nici textele, ce-i drept, dar nici stilul montărilor.

– Dacă are rost să vorbim despre tinerețea creatorilor, cred că acei care comentează teatrul putem să-i cerem să se comporte ca un adult, chiar dacă, biologic, e încă tânăr. Să aibă echilibrul unor oameni care cercetează noul fără a fi prizonierii vechiului.

– Cronicarul trebuie să fie un om cu deschidere către toate direcțiile. Altfel, nu poate să fie decât cronicarul unui anumit segment artistic.

– El poate fi animatorul, teoreticianul unui curent și multe alte lucruri stimabile, însă nu poate fi cronicar. Să meargă cu picioarele pe pereți, dacă știe și dacă îi face plăcere! Problema e unde își ține capul.

Scena lumii

Rusia

Marea și teatrul

Este foarte ușor să renunți la ceva. Mult mai dificil este să continui.

Elmo Niuganen,
directorul Teatrului din Tallin

Probabil că nici un conducător sovietic nu și-a făcut iluzii cu privire la atașamentul popoarelor din Țările Baltice față de ideea coeziunii Uniunii Sovietice și de cultura comună a popoarelor care cântau același imn. După ocuparea lor de către Armata Roșie, economiile Țărilor Baltice s-au integrat, populația s-a amestecat, structura administrativă a fost aplicată cu ajutorul ideologiei partidului unic și al acțiunii forțelor de reprimare; dar, în 1989, la 45 de ani după sfârșitul războiului, era evident că totul – de la peisajul urban la structura comportamentală a individului – era, la Vilnius, Riga sau Tallin, altfel decât la Sankt-Petersburg, Moscova sau Riazan. Desprinderea lor din sistem s-a petrecut repede și nu fără violență. Gorbaciov a înțeles că bal-

ticii, comuniști și anticomuniști, sunt dispuși să plătească orice preț pentru independență și a cedat. Dar în 45 de ani se creaseră pe plan artistic niște legături, un dialog intim legat de dinamica teatrală, o întrepătrundere a destinelor omenesci, imprevizibilă și indiferentă la criteriile administrative. Festivalul Internațional „Baltic House” este o victorie a mării, în expresia ei metaforică, împotriva uscatului, în sensul cel mai concret al cuvântului. După ce țărilor s-au despărțit, oamenii de teatru de pe malul Mării Baltice și-au construit o casă în care se simt bine.

Puțină istorie
povestită de **Serghei Șub,**
directorul Festivalului
„Baltic House”

A fost odată o companie valoroasă, adunată la Teatrul „Baltic House”, care purta formal numele de „Lenin Komsomol”. Aceasta era în 1991. Noua viață, noile idei au generat noul

nume. Cu siguranță era ceva neobișnuit pentru urechea rusă. Totuși, conceptul *house* a reprezentat întotdeauna o direcție a mișcării teatrale naționale. Noul nume este destul de european, cunoscut fiind faptul că teatrele germane se numesc *Schauspielhaus*. Deci, compania formată din directorul general Viaceslav Gvozdkov, directorul Boris Smolenski și cu mine, directorul departamentului literar la acea vreme, am început să ne gândim ce am putea face pentru a îmbunătăți producțiile teatrului. Acum este greu de spus a cui a fost ideea organizării acestui festival. Fiecare a avut contribuția sa. Toți am organizat diverse festivaluri. O dată căzută cortina de fier, a fost primită cu entuziasm ideea includerii Rusiei în societatea europeană, într-un spațiu cultural comun. Era foarte interesant. Am încercat să ne câștigăm dreptul la o existență îndelungată și demnă. Participanții la primul festival au fost teatrele prietene cu Gvozdkov. Părea, la început, că ne întâlneam o dată pe an pentru a demonstra prietenilor care se aflau în

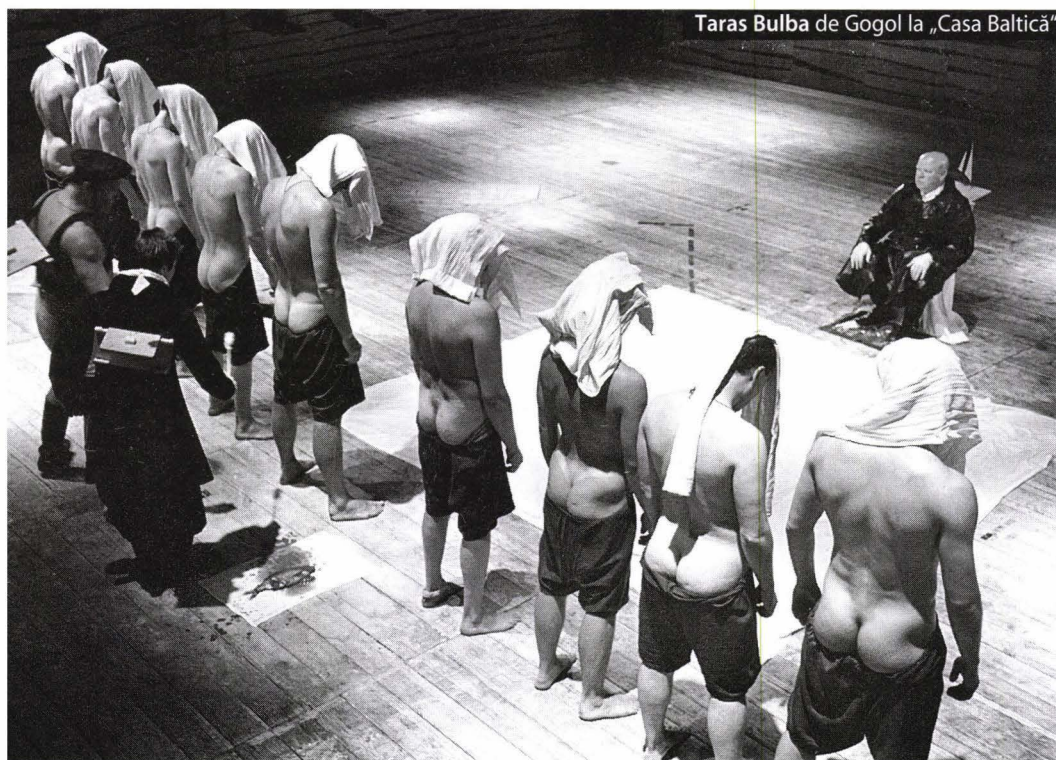
afara Rusiei că încă aveam nevoie de ei. Noi îi primeam bucușori pe toți cei care doreau să ni se alăture nouă și modestiei noastre. Nu eram ajutați de oficialități în nici un fel. Așa că am fost nevoiți să supraviețuim luptând. Așa a fost dintotdeauna în Rusia. Mai erau și cei care priveau noul cu suspiciune. Teatrul considera festivalul ca pe o amenințare pentru propria-i existență. Erau alte timpuri... Totuși, festivalul a continuat, îmbunătățindu-și imaginea în ultimii patru ani, până când spectacolul lui Eimuntas Nekrošius a fost un adevărat succes. În acel an am primit un sprijin

Repertoriul a fost îmbogățit în toți acești ani de numele cele mai faimoase ale teatrului european. Am debutat cu Eimuntas Nekrošius, Rimas Tuminas, Elmo Niuganen din Sankt-Petersburg, apoi ecoul reușitelor noastre s-a auzit mai departe, la Moscova, în Rusia. I-am primit aici pe Jonas Vaitkus, Robert Sturua, Daniel Olbrychski, Christoph Marthaler. Am atras spre participare aproape toate asociațiile teatrale internaționale. Festivalul nostru a dat naștere unor acțiuni precum Zilele Culturii ale diferitelor țări, pe care le organizăm la Sankt-Petersburg, sau proiectului

țară baltică pe rând. Astfel ar fi posibil să lărgim teritoriul cultural comun. Totuși, acestea nu sunt decât planuri. Totul se rezumă la viitor. Ușile de la „Baltic House” sunt încă deschise la Sankt-Petersburg, care își primește în mod constant publicul și admiratorii și ascultă tradiționala urare „Noroc!”.

Ego-clasicism la Sankt-Petersburg

Festivalul Internațional de Teatru „Casa Baltică” a avut și fast, și noblețe. Manifestarea a adus la rampă, de-a lungul celor zece ediții, 87 de teatre din 19 țări, cu 124 de reprezentații. Pe afiș au figurat, ca invitați sau laureați, creatori de elită: Iuri Liubimov, Lev Dodin, Eimuntas Nekrošius, Robert Sturua, Donatas Banionis, Kirill Lavrov, Daniel Olbrychski, Christoph Marthaler, Jean-Pierre Vincent. Festivalul a apărut ca un semn de renaștere spirituală după evenimentele revoluționare din '89. El a devenit o punte de comunicare între oamenii de teatru din țările fostei Uniuni Sovietice și cei din alte state ale lumii. Amfitrion inspirat, directorul Serghei Șub i-a pus față în față, la ediția aniversară din acest an, pe tineri și pe măestri prin alternanța spectacolelor, colocviilor, atelierelor. În program, o poziție privilegiată au avut-o clasicii. Pe cele trei scene ale Teatrului „Casa Baltică” am urmărit producții tulburătoare, cu meditații grave despre ziua de azi. În câteva spectacole, actualitatea se întrevea în subtext: **Jucăm... Schiller** (Teatrul Sovremennik, Moscova), **Taras Bulba** de Gogol (Teatrul „Casa Baltică”, Sankt-Petersburg), **Visul unei nopți de vară** (Teatrul „Oskaras Koršunovas”, Vilnius) și **Richard al III-lea** de Shakespeare (Teatrul „Wybrzeże”, Gdansk), **Cerere în căsătorie** (Teatrul de Satiră, Sofia) și **Trei surori** de Cehov (Teatrul Național, Helsinki), **Bolnavul închipuit sau Liniștea lui Molière** (Teatrul „L'Orient”, Paris). Pentru a se mărturisi despre timpul în care trăiesc, regizorii și actorii interpretează textele cu o libertate totală. În desfășurări luxuriante sau austere, ei îmbină cu dezinvoltură cuvântul, mișcarea, muzica. Frapează amestecul de stiluri și procedee, care reușesc să fie, în final, expresia spirituală a timpului. Un timp marcat de puritatea și impuritatea vieții, de influențele pe care le trăim într-o epocă de tranziție de la apusul unei culturi spre o renaștere care nu e clară. În **Jucăm... Schiller**, jocul vis-

Taras Bulba de Gogol la „Casa Baltică”

foto: Vladimir Postnov

puternic de la guvernatorul Băncii Baltice, Andrei Loviaghin, acum președintele festivalului nostru. Pas cu pas, an cu an, am construit numele lui „Baltic House”. Însă cel mai important lucru este că acest festival a devenit incitant pentru public. Ultima dată – și sperăm că tot timpul de acum înainte – sălile au fost pline la fiecare spectacol. Ceea ce-i aduce la teatru pe spectatori este faptul că „Baltic House” a promis o înaltă calitate a spectacolelor prezentate. Pentru a nu lăsa să se instaureze atmosfera inițială de confuzie, am lucrat gradual, pe numeroase secțiuni off. Am avut în vedere realizarea de seminarii pe tema managementului teatral, workshop-uri, conferințe și banchete. Acum deschidem cea de-a X-a ediție și celebrăm prima noastră aniversare.

Minunatul Sankt-Petersburg. Teatrul însuși a câștigat în prestigiu prin invitarea unor directori de teatru străini. După zece ani, „Baltic House”, care la început nu reprezenta decât un nume comun, a devenit cu adevărat o casă a teatrului. Am depășit vechile clișee, iar nevoia de nou stârnește în toți aceiași entuziasm precum ideea de acum zece ani a unirii teatrelor baltice la Sankt-Petersburg. Anul acesta am făcut primul pas spre noua direcție. „Baltic Ring” precedă festivalul. În trei părți ale regiunii Mării Baltice au loc mini-festivaluri, iar spectacolele urmează a fi prezentate pe scena Teatrului „Baltic House”. Este posibil ca acesta să fie viitorul festivalului. Poate că săptămâna de sub egida „Baltic House” va avea loc în fiecare

ceral, agresiv, senzual al Elenei Iakovleva – Maria Stuart și cel al Marinei Neelova – Elisabeta transmite asociații șocante de idei și imagini despre problematica politică și umană a piesei. O reprezentare strălucitoare și totodată terifiantă prin grotesc, deriziune și poezie tragică. Despre pasiunile pustiitoare ale unor eroi chinuți de neputința și neadecvarea lor la existență vorbește și regizorul luri Eremin în viziunea sa camerală asupra **Idiotului** după Dostoevski. Temperamental și imprezibil, seducătorul actor Aleksandr Ivașkievici – Mișkin dă personajului un farmec neliniștitor, care ni-l apropie în acest spectacol despre eșec și singurătate.

La antipod, într-o montare coregrafică și corală cu **Visul unei nopți de vară**, Oskaras Koršunovas face o demonstrație despre forța de expresie a biomecanicii lui Meyerhold. O echipă foarte tânără de actori, care folosesc ca unic element de recuzită o scândură, ne invită să evadăm în închipuire pentru a trăi mai intens realul. Ne invadează un concert de expresii vizuale și sonore, în care histrionul e văzut ca un oficiant, deținător al unor taine. Impresionează îmbinarea de mijloace esențializate și fantezia ludică a actorului – instrument fizic și exponent spiritual al spectacolului. În această lectură regizorală geometrică impactul emoțional este foarte profund. Nimic nu e alegoric, rece, demonstrativ. „Războiul sexelor” riscă să compromită echilibrul lumii și iluzia de fericire.

Imaterialitatea visului atenuază însă contururile forțelor telurice dezlanțuite. În vremuri confuze și violente, pentru Oskaras Koršunovas și elevii săi utopia unității dintre om și lume prin eros rămâne o speranță. Acest vis, cu visători oscilând între lumină și întuneric, este vital și exuberant. Cuceritoare este și fantezia regizorului Andrei Zholdak din provocatorul spectacol **Taras Bulba**, în care folosește filonul circului și al ritualului. Acest director de scenă i-a fermecat pe spectatorii români la Festivalul Internațional de la Sibiu, cu o producție nonconformistă după **Idiotul**, el colaborând acum la realizarea unei variante a montării cu trupa Teatrului „Radu Stanca”.

Starea de spirit a timpului nostru este surprinsă cu forță documentară și în reprezentațiile cu piese contemporane. **Școala nebunilor** de Sașa Sokolov, **Simultan** de Evgheni Grișkoveț, **Crocodilul** după K.I. Șukovski descriu, în tonuri neorealiste sau expresioniste, infernul cotidian. Pofta de joc contaminantă a interpreților, intimitatea sălilor de tip studio creează o complicitate „vinovată” cu publicul.

Sunt reprezentații care au ca emblemă „teatrul de autor”. Andrei Moguki, regizorul spectacolului **Școala nebunilor**, lansează la seminarul „Teatrul și timpul” o sintagmă care irită critica: EGO-CLASICISM. „Important pentru mine, declară artistul, nu e sentimentul unei generații. Personalitățile sunt mai interesante decât curente și școlile.” Moderată de criticul Tatiana

Proskurnikova, dezbaterea lansează și alte întrebări care animă asistența: Ce înseamnă să fii creator în noile contexte, să construiești forme într-o lume dominată de computere și multimedii, derutată de șocurile produse de reforme manageriale, de apariția unei alte cenzuri, cea economică? Concluzia finală va fi o pledoarie pentru protejarea teatrului de repertoriu, pentru companiile naționale și trupele permanente.

Printre invitații festivalului s-au aflat și participanții la întâlnirea Comitetului Executiv al Asociației Internaționale a Criticilor de Teatru (AICT). La lucrările conduse de președintele George Banu s-a analizat modul în care s-au desfășurat stagiile din acest an, dedicate tinerilor critici. Cu acest prilej s-au adus cuvinte de laudă modului exemplar în care au reprezentat școala de teatru din România tinerii Cristina Modreanu (la Strasbourg), Mirona Hărăbor și Delia Voicu (la Zagreb), Oana Borș și Daria Dimiu (la Nitra – Slovacia), Octavian Saiu (la Amsterdam). De asemenea, au fost discutate proiectele Asociației cu UNESCO și ITI. Totodată, s-a conturat programul Congresului Mondial al Criticilor de Teatru, care va avea loc în mai 2001, la Festivalul Teatrului Americilor de la Montreal, când se va alege și noua conducere a AICT.

Mă despart de Sankt-Petersburg cu sentimentul că am fost oaspete privilegiat în casa nobilă a teatrului.

Ludmila Patlanjoglu

S.U.A. Englezi la New York

Ciudățeniile ale lumii teatrale moderne: în timp ce la Londra un anumit public este „mormit” la teatru prin aducerea din Statele Unite, ca să joace în Anglia, a unor vedete de cinema americane (nu neapărat actori de prim rang), puține spectacole atrag publicul din New York la teatru ca acelea importate de la Londra!

Am putut astfel să văd la New York două spectacole importante montate la teatrul londonez Almeida, considerat unul dintre cele mai bune din capitala britanică: **Coriolan** și **Richard al II-lea**, puse în scenă, amândouă, de către conducătorul artistic al teatrului, Jonathan Kent.

Cu același interpret în rolurile titulare (Ralph Fiennes, care s-a făcut cunos-

cut și ca actor de film), cu același scenograf (Paul Brown), cu – în mare – aceeași echipă actricească, spectacolele alcătuiesc un diptic *sui generis*. Regizorul a văzut în cele două piese o temă comună: orgoliul nemăsurat care, în ultimă instanță, îi pierde și pe generalul roman, și pe regele englez.

Ambele piese sunt montate într-o aceeași instalație scenică simplă (cel puțin în aparență), dar foarte eficiente: o pasarelă peste întregul spațiu de joc și câteva culise mobile „la grădina” și ca fundal (în **Coriolan** mai există și un podium lateral, „la curte”); **Coriolan** este jucat în costume moderne, **Richard al II-lea**, în costume, destul de vag, de epocă.

Tragedia romană este răsucită de re-

gizor pe toate fețele; în fiecare episod al spectacolului personajele sunt înfățișate, în funcție de situația dramatică dată, dintr-un alt unghi, fără prejudecata unei concepții unificatoare. Coriolan este bolnav de mândrie și de vanitate de-a lungul întregii sale istorii, dar mai e, rând pe rând, și războinic plin de vitejie, un „macho” căruia nimeni și nimic nu-i rezistă, și jalnic infantil, și conștient de valoarea sa reală, și plin de fumuri până la stupiditate; și grandios, și ridicol, și consecvent față de propriile sale principii, și capricios.

Actorul transmite o impresie de forță copleșitoare și suplonește prin această forță o anumită lipsă de șarm.

Volumnia (Barbara Jefford) este când fanatică până la grotesc, când îndu-